

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 2: Ad C. Sallustium Crispum

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A INVILTA TELLVRE.] Africa.

IMPOTENS] vel ἀκρατής τῆς ὀργῆς, vt supra Od. 37. id est, irata, vel non potens, id est, quæ non potuerat odium suum explere.

VICTORYM NEPOTES] posteros Romanorum, qui fuerant victoria potiti.

INFERIA S] victimas, quæ mânibus immolantur, seu mactantur. de Iugurtha autem lege Sallust.

IMBIA] scelerata, patriæ perniciofa, in quibus cuius ciuem trucidat.

HESPERIA] Italica, vt Ode 36. lib. 1. Dionys. Halicar. ἀρχαῖοι Ρωμα. Ἐλληνες ἑσπερίαν καὶ αὐσονίαν ἐκαλοῦν τῶν Ἰταλίων· οἱ δ' ὀπλιῶται σαυονίαν. i. Græci, Italiam, Hesperiam & Ausoniam appellabant: Incolæ autem Saturniam.

DAVNIÆ CAEDES] Appulorum, & Itolorum cædes.

SED NE RELICTIS MVSA] sic Musam reprimit Ode 3. lib. 3. *Quò Musa tendis? desine peruicax Referre sermones Deorum.* sic Pindarus in medio carmine, seipsum, ab eo, quod instituerat, aberrantem, aut ad ea, quæ ad rem susceptam minus pertinebant, digredientem reprimit, & reuocat. εἰδ. γ. Νεμ. θυμὸν τίνα παρὸς ἀλλοδαπῶν ἀκραν ἐμὸν πτόον παραμείβῃ; & Olymp. εἰδ. θ. cùm Herculem tribus diis, quos eo loco nominat, præstantiorem esse ostendisset, seipsum reprimens, talémq; orationem abominans, odiosam atque inuisam sapientiam esse dicit diis maledicere. ἀπό μοι λόγον ἴππῃν εἶμα βίβον· ἐπὶ τῆς λοιδορήσεως θεὸς ἐχθρὰ σοφία, & paullo post, μὴ νῦν λαλάγει τὰ, &c.

CĒENENIÆ] Simonidei carminis. fuit enim Simonidis (vt Scribit Quintilianus) virtus mirifica in commiseratione commouenda, & in tractandis rerum tristium argumentis. Ideoque Catull. *Paullum quidlibet allocutionis Mestius lacrymis Simonideis.* Cēæ sine diphthongo in priore syllaba scriptum est in omnib. lib. veter. Theoc. εἰδ. ιζ. Εἰ μὴ δεινὸς αἰοῖδος ὁ κήϊος αἶολα φωνέων, &c. aptissimo autem vocabulo vsus est, *nenia*, quod est carmen funebre, & lugubre, vt Ode vltima huius libri. *Absint inani funere nenia.* quamuis pro quouis carmine ab eodem vsurpetur: vt Od. 28. lib. 3. *Dicetur merita nox quoque nenia.* & epist. 1. lib. 1. *anpuerorum Nenia, que regnum rectefacientibus offert.*

RETRACTES] iterum tractes. sic Virg. lib. 7. *Æn. Agmina in arma vocat subito, ferrumque retractat.*

DIONE SVB ANTRO] Dionem Veneris matrem esse etiam Homerus testatur il. ε. quo in loco ait Venerem à Diomede vulneratam, atque in cælum reuersam statim in sinum, & complexum matris Dionæ concidisse. Ηδ' ἐν γόνασι πίπτε Διῶντι δ' ἴ' Ἀφροδίτη Μήτηρ ἔης· ἢ δ' ἀγρὰς ἐλάετο θυγατέρα ἰω. & Eurip. Hel. Κέρι Διῶντις Κύπρι, μὴ μ' ἐξερῶσιν. Theoc. autem εἰδ. ιε. Venerem Dionæam appellat. Κύπρι Διωνάια, & Virgil. in Mœride, Augustum Cæsarem tanquã ab Iulo & Venere prognatum, Dionæum vocat. *Ecce Dionæi procedit Cæsaris astrum.* Hoc igitur loco antrum Dionæum, Venerem intelligemus, in quo sint canendæ res

leues, & amatorix, & Veneræ.

PROCAX] Saty. 6. lib. 2. *seruósque procacis Pasco libatis dapibus.*

QVÆRE MODOS] versus, cantus, vt Od. 3. lib. 3. *Magna modis tenuare paruis.* & huius lib. Od. 12. *nec Siculum mare Pæno purpureum sanguine mollibus Aptari citharæ modis.* & 9. lib. 3. *Dulceis docta modos.* & de arte poet. *Accessit numerisque, modisque licentia maior.*

AD C. SALLVSTIVM Crispum. Ode 2.

Primum Proculeium laudat ob liberalitatem in fratres: Deinde ostendit, eum, qui suas cupiditates reprimere, pecuniãque contemnere possit, solum regem, solum beatum esse.

NVLLVS argento color est, auaris
Abdita terris inimice lamnæ.

Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat vsu.

Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni.

Illum aget penna metuente solui
Fama superstes.

Latius regnes auidum domando
Spiritem, quàm si Libyam remotis
Gadidus iungas, & vterque Pænus
Seruiat vni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops:
Nec sitim pellit, nisi causa morbi

Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.

Redditum Cyri solio Phraaten
Disidens plebi, numero beato-

Rum eximit virtus: populumque falsis
Dedocet vti

Vocibus, regnum, & diadema tutum
Deferens vni, propriãque laurum,

Quisquis ingenteis oculo irretorto
Spectat acervos.

NVLLVS ARGENTO COLOR EST, &c.] Horum verborum hæc sententia est, Nihil habet nitoris argentum, nihil splendoris, nihil pulchritudinis, nisi vsu modico ac moderato, id est, neq; nimium profuso, neque nimium parco splendorem, & nitorem acquirat.

ABDITA TERRIS INIMICE LAMNÆ]
O Crispe

A O Crispe Sallusti inimice laminae, id est, crustis tenuibus aureis, seu argenteis in terram defossis: qui odisti nimiam pecuniae custodiam: liberalitatem autem & munificentiam diligis. *laminae* positum pro *laminae*. vt epist. ad Vall. *ventres laminae candente nepotum Diceret vrendos*. falluntur autem, qui pertinaciter contendunt hic esse legendum *Abdito*. Nam planè hic est ordo verborum, O Crispe Sallusti, inimice laminae, seu laminae terris abditae, id est, in terras defossae, Nullus est color argento, &c. Quòd si ita locutus esset Horatius, vt quidam eum locutum esse volunt, Nullus est color argento abdito terris, nisi splendeat vsu temperato, nonne esset ineptissime locutus? Quid enim ineptius, atque absurdus, quam ita loqui, nullus est nitor argento in terras abdito, & ita deformi, & rubiginoso, nisi niteat? &c. Est enim simile ac si quis ita dicat, Nulla est mulieris deformis gratia aut venustas, nisi formosa sit.

EXTENTUM] longo, producto, translatum. propriè dixit epist. ad August. *Ille per extentum funem mihi posse videtur Ire poeta.* & Od. 15. huius lib. *undiq; latius Extenta visentur Lucrino Stagna lacu.*

B ILLVM AGET PENNA MET. SOLVI] Omnino sic est legendum: & ita reperi scriptum in omnibus codicib. manu scriptis. denique hanc lectionem agnoscit Porphyr. Corruerunt autem hunc locum arrogantes quidam, & indocti homines, qui, cum facile animaduertent hoc sentire Horatium, Proculeij nomen propter eius eximiam in fratres suos liberalitatem, immortale futurum, existimarèntque, si *metuente* legeretur, planè aliam, & contrariam huius loci sententiam futuram, quasi penna metuens solui, sit ea, quam dies, aut vis aliqua sit solutura, negationem *haud*, addiderunt. Sed quamuis nemo mediocriter doctus dubitet, quin haec sit vera, & germana scriptura, constitui tamen, vt adolescentibus consulam, eius rationem explicare. Penna igitur metuens solui ea est, cuius nulla vnquam dissolutio est futura. Atq; ita loquitur Virg. Georg. 1. *Arctos Oceani metuenteis aequore tingi.* quibus verbis nihil aliud significat Virgilius, quam arctos nunquam occidere, & *metuenteis*, valet *φύλαττομένης*:

C id est, cauenteis. Est eim versus ille ex Arato ad verbum ferè expressus. *Ἀρχὴ κινῆς φύλαττομένης ὠκεανοῦ.* quod idem est apud Homer. *il. σ.* de vsu maiore, *Ὀὐδὲ δ' ἄμμορός ἐστι λοιστρῶν ὠκεανοῦ.* Sed cuius testimonium grauius nobis esse debet, quam ipsius Horatij, qui frequentissimus est in huiusmodi loquendi generibus? sic loquitur Saty. quinta libro secundo, *forti nubet proceras Corano Filia Nasicæ metuenteis reddere soldum.* nam *metuenteis* hoc loco nihil aliud esse puto, quam nolentis. & lib. 3. Ode x1. *metuitque tangi Nuptiarum expers*, id est, non vult tangi. & Od. 5. lib. 4. *Culpari metuit fides*, id est, nemo est, qui violare fidem velit. & Od. 24. lib. 3. *Et metuens alterius viri Certo sedere castitas*, id est, castitas ab altero viro abhorrens: & epist. 1. lib. 2. *Sed turpem putat in scriptis, metuitque liturā*, & epist. ad Quintium. lib. 1. *Labra mouet metuens audiri*, id est, nolens audiri. & ad Loll. 2. eod. lib. *Si bene te*

noui metues liberrime Lolli Scurrantis speciem præbere professus amicum. sic & Persius Saty. 1. *Non ego cum scribo si forte quid aptius exit, Quando hæc rara anus est, si quid tamen aptius exit, Laudari metuum.* Translationem autem ductam esse ex eo puto, quòd qui metuunt quippiam, id ipsum fugiunt, & vitant, quam maximè possunt. Itaque Virgil. hæc verba Arati *φύλαττομένης ὠκεανοῦ*, ita vertit, *Oceani metuentes aequore tingi*, cum verbum Græcum *φύλαττομένης* idem, quod cauere, & vitare significet. Sic igitur hic locus est legendus: neque existat posthac quisquam vsque ad eò audax, atq; impudens, vt, quæ apud bonos scriptores non intelligit, audeat corrumpere. Hæc ego cum M. Mureto Venetiis demonstrassem quin ita esset, vt sentio, ne dubitandum quidem esse dixit: sed cum in iis exemplis, quæ sunt ab eo (vt dicebat) aliquot locis emendata, hoc mendum hæere vidisset, huius errati culpam in operas typographi contulit: & paucis post mensibus, cum libros variarum lectionum ederet, magnam partem eorum, quæ ad hunc locum in meis commentariis legerat, in sept. caput primi libri me coniuente & permittere retulit.

LATIVS REGN. AVID, &c.] sententia generalis est. hoc enim significat, latiores vnquèq; regni sineis habiturum, si suas cupiditates reprimat ac refrènet, quàm si disunctissimas terrarum partes possessionibus continuet, & coniungat.

SPIRITVM] φρόνημα.

CRESKIT INDVLGENS.] significat, avarum non sanari pecuniae accessione, quemadmodum neque hydropicus conualescit aquæ potu. sic Bion apud Teletem lib. de comparatione diuitiar. & paup. *Καὶ εἴ τις βύλεται ἢ αὐτὸς ἐδέϊας καὶ ἀπείνεος ἀπορβύλαι ἢ ἄλλον παραλύσαι, μὴ χεῖματι αὐτῷ ζητήτω. ὁμοίον γὰρ φησὶν ὁ βίον, ὡς εἴ τις τὸν ὑδρωπικὸν βουλομένης παύσαι τὸ δίδουσι, τὸν μὲν ὑδρωπικὸν θεραπεύει, κρήνας δὲ καὶ πταμῶδες αὐτῷ παρασκευάζει. ἐκείνος τε γὰρ ἀπὸ πικρῶν πίνων διαρραγίη, ἢ παύσαι τὸ δίδουσι: οὕτως τε ἢ ἀπὸ πικρῶν πίνων, ὅταν ἢ ἀπλητος:* id est, & si quis vult aut ipse indigentia, & inopia liberari, aut alium liberare, ne pecunias sibi, aut illi quarat. Simile enim fuerit, inquit Bion, vt si quis hydropicum siti liberare volens, hydropa quidem non curet, fonteis autem & fluuios ei apparet atque apponat. Nam & ille prius bibendo rumpatur, quàm morbo leuetur, & hic numquam satis habuerit, cum sit insatiabilis.

DIRVS HYDROPS] Hydrops, morbus est notissimus & generis feminei est apud Græcos, ἢ ὑδρωπ. Hydropicum nominant, qui eo morbo laborat. vide Corn. Celsum lib. 3. Videtur tamen hoc loco poni morbus pro agro. Quidam libri veteres habent, durus: quos non sequor.

FUGERIT VENIS] fugerit è venis.

ET AQUOSVS ALBO CORP. LANG.] albo corpore, id est, pigro, languido, & inerti, ἀργῶ. sic Satyra 2. lib. 2. *pinguem vitium, albumq; nec ostrea, Nec scarus, aut poterit peregrina inuare Lagois.* & Pers. *Turgidus hic epulis, atq; albo ventre lauatur.* Iam per hæc duo aquosum languorem, morbum significauit, ὑδρωπικῶν.

PHRA-

A PHRAATEN] Fuit hic Phraates rex Parthorum. Iul. Flor. epit. 100. Cornel. Tacitus lib. 2. Strabo lib. 6. Hor. de eod. epist. ad Iccium lib. 1. *ius imperiumq; Phraates Caesaris accepit genibus minor.* fuit & Phraortes (aduersus quem pugnavit M. Antonius) rex Parthorum, Medorum, Persarum: de quo Plutarch. in Antonio. iccirco quidam hoc loco legi volunt *Phraortem*: à quibus dissentio. nihil enim vetat, quo minus Phraates idem & Parthorum, & Persarum regnum obtinuerit, vt Ode 5. lib. 3. Praterèa Priscian. lib. 18. hunc locum testem producens, vulgatam scripturam agnoscit.

REDDITVM CYRI SOLIO] in Cyri sedem & locum, id est, in regnum, imperiumq; Persarum restitutum. Est autem hæc huius loci sententia, quam quidam indignis modis deprauant. Virtus igitur (inquit Horat.) à plebe dissidens, Phraatem regem in numero beatorum non habet, populùmque & multitudinem imperitam, quæ solet reges & dynastas in beatis numerare, immò verò eos solos beatos prædicare, dedocet his vocibus vt, falsis præsertim, dum ipsa eum solum verè beatum, ac verè regem iudicat, qui pecuniam contemnit, qui auri splendore non capitur, neque commouetur. hunc Phraatem commemorat epist. 12. lib. 1. *ius imperiumque Phraates Caesaris accepit genibus minor.* Est autem hic versus, *Dissidens plebi numero beatorum,* hypermeter, & syllaba eius vltima pertinet ad versum sequentem. cuius generis exempla alibi colligemus. Iam hoc *dissidens plebi*, pro illo *dissidens à plebe*, Horatianum est. vt sup. lib. 1. Ode. 27. *Vino & lucernis Medus acinaces, Immane quantum discrepat,* pro discrepat à vino & lucernis. & epist. 2. lib. 2. in extr. *Et tamen idem Scire volam, quantum simplex, hilarisq; nepoti Discrepet.* & Saty. 6. lib. 1. *longe mea discrepat istis Et vox, & ratio.* & Saty. 3. lib. 2. *quid discrepat istis, Qui nummos, aurumque recondit nescius uti Compositis?* & de arte poet. *Primo ne medium, medio ne discrepet imum.* ibid. *Et diuina futuri Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.* sic apud eundem *distate & differre* cum casu dandi coniunguntur. Ode 9. lib. 4. *Paulum sepulta distat inertia Celata virtus.* & epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *quid distent æra lupinis.* & epist. ad Loll. 2. cod. lib. infido scurra distabit amicus. de arte poet. *Nec sic enitar tragico differre colori,* &c. & Saty. 4. lib. 1. *nisi quod pede certo Differt sermoni, sermo merus.*

C PROPRIA M QVE LAVRVM] id est, perpetuam, & quæ amitti, aut eripi non possit, vt Saty. 6. lib. 2. *nihil amplius oro, Maia nate, nisi vt propria hac mihi munera faxis.*

QVIS QVIS INGEN. OC. IRR, &c.] Nemo mihi videtur hunc locum rectè explicare. Nam alij *oculo irretorto* interpretantur *sine cupiditate,* & *sine inuidia*: alij *non reflexo à continentia ad cupiditatem*: alij *non inuidente*: alij aliter, quæ omnia mihi sunt tenebræ. Ego verò huic pulcherrimæ sententiæ ab illis obscuratæ potius, quam declaratæ, lucem ex alijs scriptoribus afferre volo. Pindarus igitur *ποδ. εἰδ. γ.* de Æsculapio loquens, non dissimili dicendi figura ait eum auri

aspectu, ac splendore captum, Hippolytū mortuum ab inferis reuocasse, his: *ἀλλὰ κέρδει καὶ σοφίᾳ δέδεται. ἔτραπε καὶ κείνον ἀγῶνι μὲν ὦ, χρυσὸς ἐν χερσὶ φανείς.* id est, sed illius oculos reflexit, ac retorfit aurum splendens in alterius manibus conspectum: victa est oculorum eius acies auri splendore. Itaque ex his Pindari verbis, sic hunc Horatij locum explico: Virtus Phraatem è numero beatorum eximit, vni regnum deferens, qui ingentis auri acervos ita spectat, vt oculos suos nullam in aliam partem reflectat, aut retorqueat: qui aurum rectis oculis intueri potest: cuius ea est oculorum animi acies, vt auri splendore non offendatur, neque præstinguatur, id est, qui ita aspicit, vt non concupiscat, aut corumpatur. Est autem metaphora ducta ab iis, qui oculorum vitio lucem aspicere non possunt: sed oculos ab ea demouere, atque in aliam partem reflectere coguntur. vnde natæ sunt hæc & apud Græcos, & apud Latinos loquendi figuræ: *ὀρθοὶ ὀμμασι προσβλέπων, ἀσκαρδαμύκτοις, ἀτρέπτοις,* id est, rectis, fixis, immotis, non reflexis oculis intueri, id est, sine dubitatione, & sine metu aspicere. Theocrit. *εἰδ. ε. μέγα δὲ ἄλθομαι, εἰ τὸ μετὰ μᾶς ὀμμασι τοῖς ὀρθοῖσι προσβλέπων:* id est, molestè autem fero, si tu me aude rectis oculis intueri: si aspectu mei splendor & dignitas, meaque præstantia non te deterreret, quo minus aduersum aspicere audeas. Suet. in Augusto, *unde præbitam Antonio materiam putem exprobrandi, ne rectis quidem oculis eum aspicere potuisse instructam aciem.* Aristoph. *ἰπ. βλέπον εἰς ἐμὴ ἀσκαρδαμύκτους.* Oppian. lib. 1. *κωμηγ. Ἡ πῶς ἀνδρόν ἀσκαρδαμύκτοις ὀπιοπέης Λιχνοῖσι λόγον πεπυκασμένον ὀπλίτησι. Καὶ χαλκὸν σελαχύντα, καὶ ἀσράπτοντα σίδηρον.* Huc pertinet Plutarchi locus in Cicerone, quo loco eum cum Demosthene comparat, ostenditque, illum aduersus munera, & corruptelas integrum, sanctum, castum, atque vndique septum fuisse: hunc contra ad corrumpendum tenerum ac facilem. Sic autem loquitur Plutar. *πρὸς τὰς δωρεὰς βασιλέων ἀντιβλέψαι Δημοσθένους ἐκ αὐτῶ ἐτόλμησε.* id est, non ausus esset Demosthenes regum munera aduersis & irretortis oculis intueri: erat illi ita tenera & imbecilla oculorum acies, vt auri splendore præstingeretur. Quemadmodum igitur ait Plutarchus Demosthenem non fuisse aulurum regum munera irretortis oculis intueri: quibus verbis significat, illum fuisse *δωροδόκον,* id est, ad capienda munera facilem, promptum ac procliuem: sic hoc loco Horat. dicit eum verè regnare, veròsque triumphos agere, qui magnam vim auri & argenti spectare, possit oculis irretortis, id est, qui pecuniæ magnitudine de consilio suscepto ac proposito non deducatur: qui pecuniam contemnat: qui habeat animum a pecunia incorruptum, integrum, inuidtum. Est enim (vt dixi) tralatio ab oculorum sanitate, & integritate, ad animi magnitudinem & castitatem. Vtitur eadem similitudine M. Tull. in epist. quadam ad Brutum cuius initium est, *Cum sepe te litteris,* &c. significans periculum esse ne animus Octauiani vincatur à specie honoris falsa, his verbis, *videtur enim in eo esse indoles: sed flexibilis ætas: multique ad deprauandum parati. qui splendore falsi honoris obiecto,*

A obiecto, aciem boni ingenij prestingui posse confidunt. Quamobrem autem oculi splendore offendantur, elegantem reddit rationem Lucretius lib. 4. *Splendida porro oculi fugitant, vitantque tueri. Sol etiam cecat, contra si tendere pergat: Propterea, quia vis magna est ipsius, & alto Aera per purum graniter simulachra feruntur, Et feriunt oculos turbantia composituras. Præterea splendor quicumque est acer, adurit Sape oculos, idè quòd semina possidet ignis Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.* Quòd autem Turnebus ita hunc locum explicat, *Quisquis ingentis oculo irr. Sp. ac.* id est, quisquis non est auarus, nec aspectu pecuniæ mouetur: planè idem atque ego, sentit, nihilque à me in eo discrepat. sed cùm addit: *nam qui pecunia est auarus, & studiosus, ad eius aceruos subinde retorquet oculos, ac pane strabus efficitur: nec sic ab ea auelli potest, quin oculos sæpenumero reflectat, ut eam aspiciat:* cùm, inquam, hæc addit, à mea sententia longissimè discedit, & in communem aliorum multorum errorem reuoluitur. Ita enim dicunt, eum, qui aliquid inuitus relinquit, aut aliquid vehementer concupiscit, identidem ad illud oculos retorquere. **B** Esto. Sed quid hoc ad huius loci explanationem pertinet? Nihil plus, quàm exempla, quæ colligunt, nihil enim in eis est, quòd ad hunc locum accommodari possit. Alij enim Orphei exemplum afferunt, cui cùm hac lege esset vxor reddita, ut sequeretur illa à tergo, præiret ipse, neque oculos ad eam retorqueret, id est, neque eam respiceret: *ille Resistit, Euridicemque suam iam luce sub ipsa Immemor, heu, uictisq; animi respexit. ibi omnis Effusus labor, atque inuitis rupta tyranni Fœdera, terque fragor stagnis auduus Auerni, &c.* Alij Catilinæ exemplum proferunt, qui cùm ex vrbe eiectus esset, oculos sæpe ad eam urbem, quam inuitus reliquerat, reflectebat, ac retorquebat, eamque ex suis faucibus ereptam esse lugebat. Addunt & Ouidij versum nescio quo ex libro, *Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit.* Sed hæc exempla nihil habent, quòd huic loco conueniat. Nam neque Orpheus vxorẽ suam Eurydicen spectabat antè quàm ad eam oculos retorsit, sed cùm antecederet, oculosq; ad ea, quæ ante pedes erant, versos haberet, immemor condicionis, & legis, sub qua fuerat sibi vxor reddita, in vxorem ponè sequentem caput, & oculos retorsit. Sic Catilina cùm urbem inuitus reliquisset, viæque Aurelia in castra Manliana proficisceretur, quæ Fesulis erant, oculos in Etruriam versos habebat, urbem à tergo relinquebat: in quam propterea quòd eam, ut cupierat, non incenderat, sæpe oculos retorquebat. idem de illo Ouidiano, caput in sua terga retorquente, dici potest. At hic, quem Horatius noster vult verè regem esse, verèque triumphare, spectat auri aceruos oculo irretorto, id est, ita spectat aceruos, ut oculos aliò non retorqueat, sed eos in aceruis defixos habeat: isti autem ita dicunt, aut certe ita debent dicere, si volunt, exempla, quæ afferunt, ad hæc accommodare, non retorquere oculum ad aceruos. At quomodo quis potest oculum retorquere ad id, quòd spectat? hoc enim natura, & ratio postulant, ut qui retor-

quet oculos, aliò retorqueat, quàm quòd os versum habet, & quòd intuetur, & spectat, ut Orpheus & Catilina aliò retorquent oculos, quàm quòd oculos aduersos habent: eò autem oculos aduersos habent, quòd versus iter faciunt: Orpheus in eorum, qui viuunt, sedem, & lucem versus: Catilina in Etruriam. non enim Orpheus ab inferis ad superos & ad hominum sedem vxore ponè sequente, rediens, oculos ad Orcum & interos versos habet: nam instar nepæ retrogredieretur: neque Catilina ex vrbe in Etruriam proficiscens, urbem aspicit: sed & ille aspiciens quæ ante oculos, & ante pedes sunt, iussorum Proserpinæ immemor, in vxorem retorquet oculos: & Catilina via Aurelia iter faciens, & in Etruriam aspectum & faciẽ directam habens, dolore affectus ob id quòd consilium urbis incendendæ ad exitum non perduxit, subinde ad urbem reflectit oculos. At hic noster beatus, qui ab Horatio describitur, quique ingentis auri aceruos spectans oculo irretorto inducitur, si oculum retorqueret, nonne ab aceruis in aliam partem retorqueret? Cum igitur aceruos oculo irreflexo, atque irretorto spectat, rectos, ac defixos in aceruis oculos habere intelligitur, & ita sanos, & acris, & integros & incolumis, qualis est Aquilarum acies, quæ fulgore solis non læditur, neque obtunditur: non teneros, & imbecillos, quales sunt lipporum oculi, qui quouis splendore offenduntur, ita ut lucem ferre non possint, sed à re splendida, & lucida vel in aliã partem reflectendi, vel claudendi sint: quòd nisi faciant, totam oculorum aciem corrumpunt, & vel strabones, vel cæci fiunt. Atque hoc modo conuenit ad hanc sententiam illud Varronis, quòd profert Turnebus: sed ille aliter intelligit. *Multi enim, qui lumina intrarunt integris oculis, strabones facti sunt. Habet enim quiddam ἐκωστὸν, (id est, ad trahendum valens,) prouincialis formosula vxor.* significat enim Varro, multos esse magistratus, qui si quam in prouincia mulierem forma præstantem aspexerint, statim libidine incensi, ea potiri velint: quia non habent oculos sanos, continentis, & rectos, sed imbecillos, prauos, & peruersos. Eos enim mulieris formosæ aspectus corrumpit ac deprauat, quemadmodum nimius fulgor oculorum nostrorum aciem prestinguit, hebetat, & corrumpit. est enim allegoria quædam, ut dixi, & translatio ab oculis corporis ad oculos animi. Potest tamen etiam hoc dici, translationem esse ab iis, qui iter facientes, atque ambulantes, retorquent oculos ad dexteram, aut læuam, ita ut strabi fieri videantur: Cuiusmodi illud quoq; est ex Lucilio: *Nulli me inuidere: non strabonem fieri sapius delictis me istorum.* Nimis fortasse longus fui: sed refellenda fuit quorundam hominum pertinacia: qui eo ingenio sunt, ut quiduis, quantumuis ineptum, effutire, quàm alterius inuenta approbare malint. Huc pertinent Laberij versus, quos profert Gellius lib. x. cap. 17. *Democritus Abderites physicus, philosophus, Clypeum constituit contra exortum Hyperionis, Oculos effodere ut posset splendore æreo Radius solis aciem effodit luminis, Malis bene esse ne videret cinibus: Sic ego splendore fulgentis pecuniæ*

A pecunia Volo elucificare exitum atatis mea, Ne in re bona videam esse nequam filium. Hos autem versus sic in suum modum, numerumque restitui.

AD DELLIVM
Ode 3.

Neque demittendum aduersis, neque efferendum secundis rebus animum: sed hilariter viuendum, cum æqua sit omnibus moriendi condicio.

A Equam memento rebus in arduis
Seruare mentem: nõ secus in bonis
Ab insolenti temperatam

Lætitia, moriture Delli

Seu mæstus omni tempore vixeris:

Seu te in remoto gramine per dies

B Festos recinatum bearis.

Interiore nota Falerni.

Qua pinus ingens, albæque populus

Vmbra hospitalem consociare amant

Ramis, quæ obliquo laborat

Lympha fugax trepidare riuo:

Huc vina, & ungueta, & nimum breuis

Flores amœna ferre iube rosa:

Dum res, & atas, & sororum

Fila trium patiuntur atra.

Cedes coemtis saltibus, & domo,

Villæque, flauus quam Tiberis lauit,

Cedes: & exstructis in altum

Diuitijs potietur heres.

C Diuës ne prisco natus ab Inacho,

Nil interest, an pauper, & infima

De gente sub diuo moreris,

Victima nil miserantis Orci.

Omnes eodem cogimur: omnium

Versatur urna: serius, ocyus,

Sors exitura: & nos in æter-

Nun exsulium impositura cymba.

ÆQUAM MEMENTO] æquam, id est, æquabilem, non contractam, aut demissam, aut fractam rebus aduersis, atque asperis: memento æquo animo ferre res aduersas. sic Plaut. Aulul. Pol. si est animus æquus tibi, satis habes, qui bene vitæ colas. Idem in Ruden. ergo animus æquus optimum est arumna condimentum. Terent. Adelph. ne nimi-

um modo Bona tua ista nos rationes Mitto, & tuus iste animus æquus subuertat. Lucret. lib. 5. Diuitie grâdes homini sunt viuere parcè. Equo animo. animus æquus, his locis valet, tranquillus, sedatus, non cõmotus, non perturbatus. sic Horat. epist. ad Loll. lib. 1. Det vitam, det opes: æquum mi animum ipse parabo. Idem satyra 5. lib. 1. cenanteis haud animo æquo Expectans comites. Idem epist. ad Bullat. Est Vlubris, animus si te non deficit æquus. Idem satyra 3. lib. 2. Accipe, quid contra iuuenis responderit æquus. interdum non iratus, neque offensus. Cic. pro Rosc. Amer. Concedo, & quod animus æquus est, & quia necesse est. idem in orat. perfect. Consequeris tamen, ut eos ipsos, quos contra statuas, æquos, placatisque dimittas. Hor. Od. 18. li. 3. abestque paruis Equus alumnis. & Od. 29. ciuf. lib. quod adest, memento Componere æquus. & carmine sæculari ad Deos: Si palatinas videt æquus arceis. Idem epist. ad Scæuam lib. 1. Tentantem maiora, ferè presentibus æquum. & Od. 12. lib. 1. Te minor latum reget æquus orbè. & æquitas animi, est tranquillitas quedam, & placabilitas. M. Tull. in Agrar. Quantū tibi agri videret focer tuus? Si ego eius æquitatem animi non ui, vendet non inuitus. Idem ad Attic. lib. 4. vlt. epist. perspice æquitatem animi mei, & ludum, & conremtionem Seleucianæ prouinciæ.

REBUS IN ARDVIS] in rebus asperis, & aduersis. ἐν τοῖς δεινοῖς, ἐν τοῖς φοβεροῖς.

NON SECUS IN BONIS] in secundis. in libro Donati, & Faëni scriptum est non secus ac bonis. sed in libro Faëni inest litura.

SEVMÆSTVS OMNI, &c.] hæc cohærent cum superioribus illis, moriture Delli, hoc modo, Delli, qui omninò moriturus es, siue te per omnem atatem mæroti, & ægritudini dedideris, siue hilariter, & iucundè vixeris.

IN REMOTO GRAMINE] in loco aliquo viridi, & herbofo, ab arbitris remoto, ac libero, in quo otiosus recubes, animumque relaxes.

TE BEARIS] te hilariter, & beatorum in morem curaris: te vino præstantissimo inuitaris: tibi benè feceris, vt loquitur Plautus. Vtitur eodem verbo Od. 8. lib. 4. Celo Musa beat. & epist. ad Loll. 2. lib. 1. Munere te paruo beet. & epist. 2. lib. 2. Latiumque beabit diuite lingua.

INTERIORE NOTA FALERNI.] vino optimo & vetustissimo, & propter eximiam bonitatem in intima cællæ vinariæ parte recondito, & notam insignem, quæ atatem significet, nempe consulum nominibus inscriptis, præ se ferente: vel interiorem notam dixit pro meliore. Solebant autem veteres illi (qui mos etiam ad nostra tempora permansit) vini cados, testas, amphoras, in cællis condere, notatas, id est, insignibus quibusdam litteris, aut alijs notis, sed maxime cõsulum nominibus distinctas, ad tempus, ac præstantiam vini significandam. quo ex more natum illud est loquendi genus, de meliore nota. Curius ad Cic. lib. 7. Quare Cicero mi, perseuera constanter nos conseruare, & Sulpicij successor nos de meliore nota commenda, &c. Catul. ad Manlium: Quare quod scribis Verona turpe Catullo Esse, quod hic quisquam de meliore nota, Frigida defesso tepefecit mem-